SỞ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
THÀNH PHỐ CẦN THƠ
ĐỀ CHÍNH THỨC
(Đề thi có 02 trang)

KỲ THI TUYỂN SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG
NĂM HỌC 2026-2027
Khóa ngày 29 tháng 6 năm 2026
MÔN THI: NGỮ VĂN (MÔN CHUNG)
Thời gian làm bài: 120 phút, không kể thời gian phát đề

I. ĐỌC HIỂU (4,0 điểm)
Đọc văn bản:

CUỐI RỄ ĐẦU CÀNH

Bế Kiến Quốc[1]

Vươn mãi vào bề sâu
Cái rễ non tìm đường cho cây
Qua sỏi đá có khi tướp[2] máu
Hướng mãi lên chiều cao
Cái cành non vượt mưa dông nắng hạ
Nảy chiếc lá như người sinh nở
Ai đang ngồi hát trước mùa xuân
Cuộc đời như thể tự nhiên xanh
Chỉ có đất yêu cây thì đất biết
Những cơn đau nơi cuối rễ đầu cành...

(*Những mảnh ghép của huyền thoại*, Nguyễn Thanh Tâm tuyển chọn -giới thiệu 141 tác gia thơ Việt Nam đương đại, NXB Văn học, 2024, tr.45)

Thực hiện các yêu cầu:
Câu 1. Chỉ ra dấu hiệu để xác định thể thơ của văn bản.
Câu 2. Xác định hình ảnh được sử dụng để so sánh với quá trình *nảy chiếc lá* của *cành non* trong văn bản.
Câu 3. Nhận xét về cách tác giả đặt nhan đề cho văn bản.
Câu 4. Nêu nội dung của hai dòng thơ:

Chỉ có đất yêu cây thì đất biết
Những cơn đau nơi cuối rễ đầu cành...

Câu 5. Từ hành trình sinh tồn của *rễ non* và *cành non* được thể hiện trong văn bản, em hãy rút ra bài học về lẽ sống cho bản thân (trình bày khoảng 5 đến 7 dòng).

II. VIẾT (6,0 điểm)
Câu 1 (2,0 điểm)

Em hãy viết đoạn văn nghị luận (khoảng 200 chữ) ghi lại cảm nghĩ về văn bản *Cuối rễ đầu cành* của Bế Kiến Quốc ở phần Đọc hiểu.

Câu 2 (4,0 điểm)

Trên hành trình trưởng thành, có những lúc, con người phải đối mặt với khó khăn, thử thách nhưng không phải ai cũng biết cách vượt qua.

Từ gợi dẫn trên, với góc nhìn của người trẻ, em hãy viết bài văn nghị luận trả lời cho câu hỏi: *Làm thế nào để vượt qua khó khăn, thử thách trong cuộc sống?*

---------- HẾT ----------

Ghi chú: Thí sinh không được sử dụng tài liệu. Giám thị không giải thích gì thêm.

[1] Bế Kiến Quốc (1949-2002) là nhà thơ, nhà báo trưởng thành trong thời kì kháng chiến chống Mĩ. Thơ Bế Kiến Quốc hấp dẫn bởi sự kết hợp giữa suy tư sâu lắng và vẻ đẹp dung dị đời thường.
[2] *Tướp*: chảy ra, tươm ra ở vết da rách nát.

LỜI GIẢI THAM KHẢO

I. ĐỌC HIỂU

Câu 1. Chỉ ra dấu hiệu để xác định thể thơ của văn bản.

Văn bản được viết theo **thể thơ tự do**.

Dấu hiệu nhận biết:

Các dòng thơ có số tiếng không đều nhau. Ví dụ:

Vươn mãi vào bề sâu
Cái rễ non tìm đường cho cây
Qua sỏi đá có khi tướp máu

Bài thơ không bị ràng buộc bởi số câu, số chữ hay cách gieo vần cố định. Nhịp thơ linh hoạt, phù hợp với cảm xúc suy tư của tác giả.

Câu 2. Xác định hình ảnh được sử dụng để so sánh với quá trình nảy chiếc lá của cành non.

Hình ảnh được sử dụng để so sánh là: **"người sinh nở"**.

Câu thơ:

Nảy chiếc lá như người sinh nở

Tác giả so sánh việc cành non nảy lá với quá trình sinh nở của con người để nhấn mạnh: sự sống mới ra đời không dễ dàng, nó cần sự đau đớn, hi sinh và nỗ lực.

Câu 3. Nhận xét về cách tác giả đặt nhan đề cho văn bản.

Nhan đề **"Cuối rễ đầu cành"** là một nhan đề hay, độc đáo và giàu ý nghĩa.

Trước hết, nhan đề gợi ra hai hình ảnh đối lập mà gắn bó với nhau: **rễ** ở dưới sâu và **cành** ở trên cao. Rễ âm thầm tìm đường trong đất, còn cành vươn lên để đón ánh sáng, nảy lá. Hai hình ảnh ấy tượng trưng cho cả quá trình sinh tồn và phát triển của cây.

Nhan đề còn gợi ý nghĩa sâu xa: để có sự sống xanh tươi, cây phải trải qua nhiều đau đớn, thử thách. Rễ phải xuyên qua sỏi đá, cành phải vượt qua mưa dông, nắng hạ. Vì vậy, nhan đề giúp người đọc hiểu được tư tưởng chính của bài thơ: sự sống và thành quả đẹp đẽ luôn được tạo nên từ những nỗ lực âm thầm, bền bỉ.

Câu 4. Nêu nội dung của hai dòng thơ:

Chỉ có đất yêu cây thì đất biết
Những cơn đau nơi cuối rễ đầu cành...

Hai dòng thơ nói về sự thấu hiểu và yêu thương sâu sắc.

"Đất" là nơi rễ cây cắm sâu, cũng là nơi chứng kiến những đau đớn âm thầm của cây. Chỉ có đất yêu cây, gắn bó với cây thì mới hiểu được những vất vả, hi sinh mà cây phải trải qua để lớn lên.

Từ hình ảnh cây, tác giả muốn nói rộng ra về cuộc sống con người: để trưởng thành, để có thành công, mỗi người đều phải trải qua khó khăn, thử thách. Những đau đớn, hi sinh ấy không phải ai cũng nhìn thấy, chỉ những người thật sự yêu thương, gắn bó mới có thể cảm nhận và thấu hiểu.

Câu 5. Từ hành trình sinh tồn của rễ non và cành non, rút ra bài học về lẽ sống cho bản thân.

Gợi ý trả lời khoảng 5 đến 7 dòng:

Từ hành trình sinh tồn của rễ non và cành non, em rút ra bài học rằng trong cuộc sống, con người cần biết kiên trì và mạnh mẽ vượt qua khó khăn. Muốn trưởng thành, chúng ta không thể sợ thử thách mà phải dám đối mặt với "sỏi đá", "mưa dông", "nắng hạ" của cuộc đời. Mỗi thành công đều cần sự cố gắng, hi sinh và bền bỉ. Em cũng hiểu rằng cần biết trân trọng những người âm thầm yêu thương, nâng đỡ mình. Vì vậy, bản thân em sẽ cố gắng học tập, rèn luyện, sống có ý chí và không dễ dàng bỏ cuộc.

II. VIẾT

Câu 1. Viết đoạn văn khoảng 200 chữ ghi lại cảm nghĩ về văn bản *Cuối rễ đầu cành*

Gợi ý cách làm

Đoạn văn cần có:

Mở đoạn: giới thiệu bài thơ và cảm xúc chung.

Thân đoạn: nêu cảm nghĩ về hình ảnh rễ non, cành non, ý nghĩa bài thơ, nghệ thuật đặc sắc.

Kết đoạn: khẳng định bài học nhận được.

Đoạn văn mẫu

Bài thơ *Cuối rễ đầu cành* của Bế Kiến Quốc đã để lại trong em nhiều suy nghĩ sâu sắc về hành trình sinh tồn và phát triển của sự sống. Qua hình ảnh "cái rễ non" vươn vào bề sâu, phải đi qua sỏi đá đến mức "có khi tướp máu", em cảm nhận được sự âm thầm, bền bỉ và đau đớn của cây để có thể đứng vững. Hình ảnh "cái cành non" hướng lên chiều cao, vượt qua "mưa dông nắng hạ" để "nảy chiếc lá như người sinh nở" cũng rất gợi cảm. Nó cho thấy sự sống mới không tự nhiên mà có, mà được tạo nên từ bao vất vả, hi sinh. Em đặc biệt xúc động trước hai câu thơ cuối vì hiểu rằng chỉ những ai thật sự yêu thương, gắn bó mới thấu hiểu được những nỗi đau âm thầm ấy. Bài thơ không chỉ nói về cây mà còn gợi nhắc con người phải biết kiên trì, mạnh mẽ trước khó khăn. Với ngôn ngữ giản dị, hình ảnh giàu ý nghĩa, bài thơ giúp em thêm trân trọng sự sống và những nỗ lực thầm lặng trong cuộc đời.

Câu 2. Viết bài văn nghị luận: Làm thế nào để vượt qua khó khăn, thử thách trong cuộc sống?

Dàn ý chi tiết

Mở bài

Giới thiệu vấn đề: Trong cuộc sống, ai cũng có lúc gặp khó khăn, thử thách. Điều quan trọng là con người phải biết cách vượt qua để trưởng thành.

Có thể viết:

Trên hành trình trưởng thành, không ai có thể tránh khỏi những khó khăn, thử thách. Đó có thể là thất bại trong học tập, áp lực từ cuộc sống, sự mất mát hoặc những trở ngại khi theo đuổi ước mơ. Vì vậy, mỗi người, đặc biệt là người trẻ, cần học cách vượt qua khó khăn để hoàn thiện bản thân.

Thân bài

1. Giải thích

Khó khăn, thử thách là những trở ngại, những điều không thuận lợi mà con người gặp phải trong cuộc sống.

Ví dụ: học tập sa sút, thi trượt, gia đình khó khăn, bị người khác chê bai, thất bại khi làm một việc nào đó.

Vượt qua khó khăn là không đầu hàng, không bỏ cuộc mà biết tìm cách giải quyết, tiếp tục cố gắng để tiến lên.

2. Vì sao cần vượt qua khó khăn, thử thách?

Khó khăn là điều không thể tránh khỏi trong cuộc sống. Nếu chỉ sợ hãi và trốn tránh, con người sẽ dễ thất bại, mất niềm tin vào bản thân.

Ngược lại, khi biết vượt qua khó khăn, chúng ta sẽ trở nên mạnh mẽ, bản lĩnh và trưởng thành hơn. Thử thách cũng giúp con người nhận ra khả năng của mình, biết quý trọng thành công và sống có trách nhiệm hơn.

Ví dụ: Một học sinh học chưa tốt môn Văn nhưng không bỏ cuộc, chăm đọc sách, luyện viết mỗi ngày thì dần dần sẽ tiến bộ.

3. Làm thế nào để vượt qua khó khăn, thử thách?

Trước hết, cần có **ý chí và niềm tin**. Khi gặp khó khăn, không nên nghĩ rằng mình không làm được. Phải tin rằng chỉ cần cố gắng đúng cách, bản thân sẽ tiến bộ.

Thứ hai, cần **bình tĩnh nhìn nhận vấn đề**. Không nên hoảng sợ, than trách hay đổ lỗi. Ta cần xem khó khăn nằm ở đâu, nguyên nhân là gì, từ đó tìm cách giải quyết.

Thứ ba, cần **kiên trì hành động**. Vượt qua thử thách không chỉ bằng suy nghĩ mà phải bằng việc làm cụ thể. Ví dụ, học yếu thì phải học lại kiến thức cơ bản; giao tiếp kém thì phải luyện nói; thất bại thì phải rút kinh nghiệm.

Thứ tư, cần **biết nhờ sự giúp đỡ khi cần thiết**. Sự động viên của gia đình, thầy cô, bạn bè có thể giúp ta có thêm sức mạnh. Nhờ giúp đỡ không phải là yếu đuối, mà là biết tìm nguồn lực để tiến bộ.

Cuối cùng, cần **giữ thái độ sống tích cực**. Mỗi khó khăn nên được xem là một bài học. Sau mỗi lần vấp ngã, ta cần biết đứng dậy, sửa sai và tiếp tục cố gắng.

4. Phê phán

Trong cuộc sống vẫn có những người dễ nản lòng, chỉ gặp một chút khó khăn đã than vãn, bỏ cuộc. Có người còn đổ lỗi cho hoàn cảnh, không chịu cố gắng thay đổi bản thân. Thái độ ấy khiến con người khó trưởng thành và dễ đánh mất cơ hội.

5. Bài học nhận thức và hành động

Là học sinh, em cần rèn luyện ý chí từ những việc nhỏ: chăm học, không ngại bài khó, biết sửa lỗi sau mỗi lần làm sai, không bỏ cuộc khi gặp thất bại. Em cũng cần sống lạc quan, biết yêu thương và giúp đỡ người khác khi họ gặp khó khăn.

Bài văn mẫu

Trên hành trình trưởng thành, không ai có thể tránh khỏi những khó khăn, thử thách. Có người gặp thất bại trong học tập, có người phải đối mặt với hoàn cảnh gia đình khó khăn, có người lại vấp ngã khi theo đuổi ước mơ. Điều quan trọng không phải là cuộc sống có bao nhiêu trở ngại, mà là con người biết đối diện và vượt qua những trở ngại ấy như thế nào. Vì vậy, mỗi người, đặc biệt là người trẻ, cần học cách vượt qua khó khăn, thử thách trong cuộc sống.

Khó khăn, thử thách là những trở ngại, những điều không thuận lợi xuất hiện trên con đường sống của mỗi người. Đó có thể là một lần thi không đạt kết quả như mong muốn, một công việc thất bại, một lời chê bai làm ta mất tự tin, hoặc những biến cố lớn hơn trong cuộc đời. Vượt qua khó khăn không có nghĩa là mọi chuyện sẽ dễ dàng ngay lập tức, mà là ta không đầu hàng, biết tìm cách giải quyết và tiếp tục cố gắng.

Trước hết, để vượt qua khó khăn, con người cần có ý chí và niềm tin vào bản thân. Khi gặp trở ngại, nếu ta vội nghĩ rằng mình không thể làm được thì thất bại sẽ đến rất nhanh. Ngược lại, nếu tin rằng bản thân có thể tiến bộ, ta sẽ có động lực để hành động. Một học sinh học yếu môn Toán, nếu chỉ than rằng mình kém thông minh thì sẽ mãi đứng yên. Nhưng nếu em ấy tin rằng chăm chỉ luyện tập có thể giúp mình khá hơn, em ấy sẽ có cơ hội thay đổi.

Bên cạnh niềm tin, chúng ta cần bình tĩnh nhìn nhận vấn đề. Nhiều người khi gặp khó khăn thường hoảng sợ, buồn bã hoặc đổ lỗi cho người khác. Điều đó không giúp giải quyết vấn đề. Ta cần tự hỏi: khó khăn mình đang gặp là gì, nguyên nhân từ đâu, mình cần làm gì trước tiên? Khi hiểu rõ vấn đề, con người sẽ tìm được hướng đi đúng đắn hơn.

Quan trọng hơn cả, muốn vượt qua thử thách thì phải kiên trì hành động. Không có thành công nào đến chỉ bằng lời nói. Nếu học chưa tốt, ta cần học lại kiến thức cơ bản, hỏi thầy cô, luyện bài mỗi ngày. Nếu thất bại trong một việc nào đó, ta cần rút kinh nghiệm để lần sau làm tốt hơn. Mỗi bước cố gắng tuy nhỏ nhưng sẽ giúp ta tiến gần hơn đến kết quả tốt đẹp.

Ngoài ra, con người cũng cần biết tìm sự giúp đỡ khi cần thiết. Gia đình, thầy cô, bạn bè có thể cho ta lời khuyên, sự động viên và niềm tin. Nhờ người khác giúp đỡ không phải là yếu đuối, mà là biết trân trọng những nguồn lực xung quanh mình. Tuy nhiên, sự giúp đỡ chỉ có ý nghĩa khi bản thân ta cũng thật sự cố gắng.

Để vượt qua khó khăn, ta còn cần giữ thái độ sống tích cực. Thay vì xem thử thách là điều đáng sợ, hãy xem đó là cơ hội để rèn luyện bản thân. Sau mỗi lần vấp ngã, con người sẽ có thêm kinh nghiệm, thêm bản lĩnh và thêm sự trưởng thành. Cũng giống như cái rễ non phải xuyên qua sỏi đá, cái cành non phải vượt qua mưa dông nắng hạ, con người cũng cần đi qua thử thách để lớn lên.

Tuy vậy, trong cuộc sống vẫn có những người dễ nản lòng, chỉ gặp một chút khó khăn đã bỏ cuộc. Có người chỉ biết than trách hoàn cảnh, đổ lỗi cho người khác mà không chịu cố gắng. Thái độ ấy rất đáng phê phán, vì nó khiến con người trở nên yếu đuối và bỏ lỡ nhiều cơ hội quý giá.

Là học sinh, em hiểu rằng mình cần rèn luyện bản lĩnh từ những việc nhỏ hằng ngày. Em sẽ cố gắng chăm chỉ học tập, không sợ bài khó, biết sửa sai sau mỗi lần thất bại và không dễ dàng bỏ cuộc. Em cũng sẽ học cách sống lạc quan, biết yêu thương và giúp đỡ người khác khi họ gặp khó khăn.

Khó khăn, thử thách là một phần tất yếu của cuộc sống. Nếu biết đối diện bằng niềm tin, ý chí, sự kiên trì và thái độ tích cực, con người sẽ vượt qua được trở ngại và trưởng thành hơn. Chính những thử thách hôm nay sẽ góp phần tạo nên bản lĩnh và thành công của mỗi người trong tương lai.